

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΛΙΝΙΚΗ ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ

**ΧΗΜΕΙΟΠΡΟΦΥΛΑΞΗ
ΣΤΙΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΕΣ
ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΟΙΛΙΑΣ**

ΕΥΤΥΧΙΟΣ Θ. ΛΟΣΤΟΡΙΔΗΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2011

Τι ορίζουμε Χημειοπροφύλαξη

- *Η χημειοπροφύλαξη στη χειρουργική αναφέρεται στη χορήγηση ενός αντιμικροβιακού φαρμάκου λίγο πριν την από την έναρξη της επέμβασης*

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΗΜΕΙΟΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ

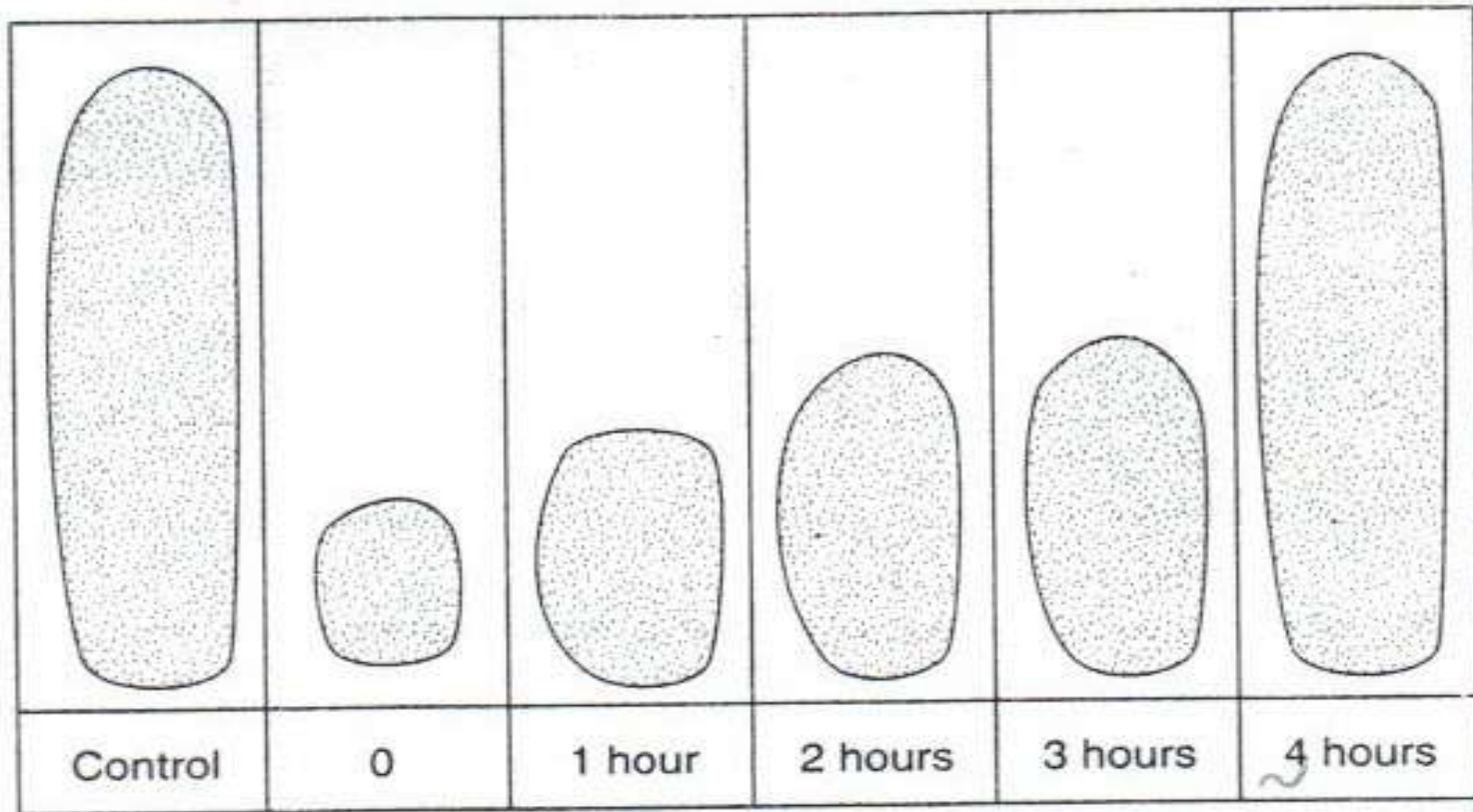
- Πρωτοπαθής: αποτροπή ή πρόληψη μιας αρχικής λοίμωξης
- Δευτερογενής: αποτροπή επανεμφάνισης ή αναζωπύρωσης μιας προϋπάρχουσας λοίμωξης
- Εκκρίζωση: εξάλειψη ενός αποικισμένου οργανισμού

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ Ι

- 1862: Πειράματα του Louis Pasteur
- 1865: Ο Joseph Lister εισάγει τις αρχές της αντισηψίας
- Δεκαετία 1940: Η επανάσταση των αντιβιοτικών
- 1957: Οι Miles et al. απέδειξαν ότι η χορήγηση των αντιβιοτικών πέραν των 3-4 ωρών έχει τα ίδια αποτελέσματα χωρίς την χορήγηση τους

Miles AA et al, *Br J Exp Pathol*. 1957

Μέγεθος λοίμωξης τραύματος

Συσχέτιση του χρόνου χορήγησης του αντιμικροβιακού φαρμάκου και της αποτελεσματικότητας της χημειοπροφύλαξης

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΙΙ

- Το 1964 οι Bernard και Cole διεξήγαγαν την πρώτη τυχαιοποιημένη, προοπτική, κλινική μελέτη με εικονικό φάρμακο

Bernard HR, Cole WR. *Surgery*, 1964

- Δεκαετίες 1980 και έπειτα: διπλές ,τυφλές ,τυχαιοποιημένες μελέτες

Σκοπός χημειοπροφύλαξης

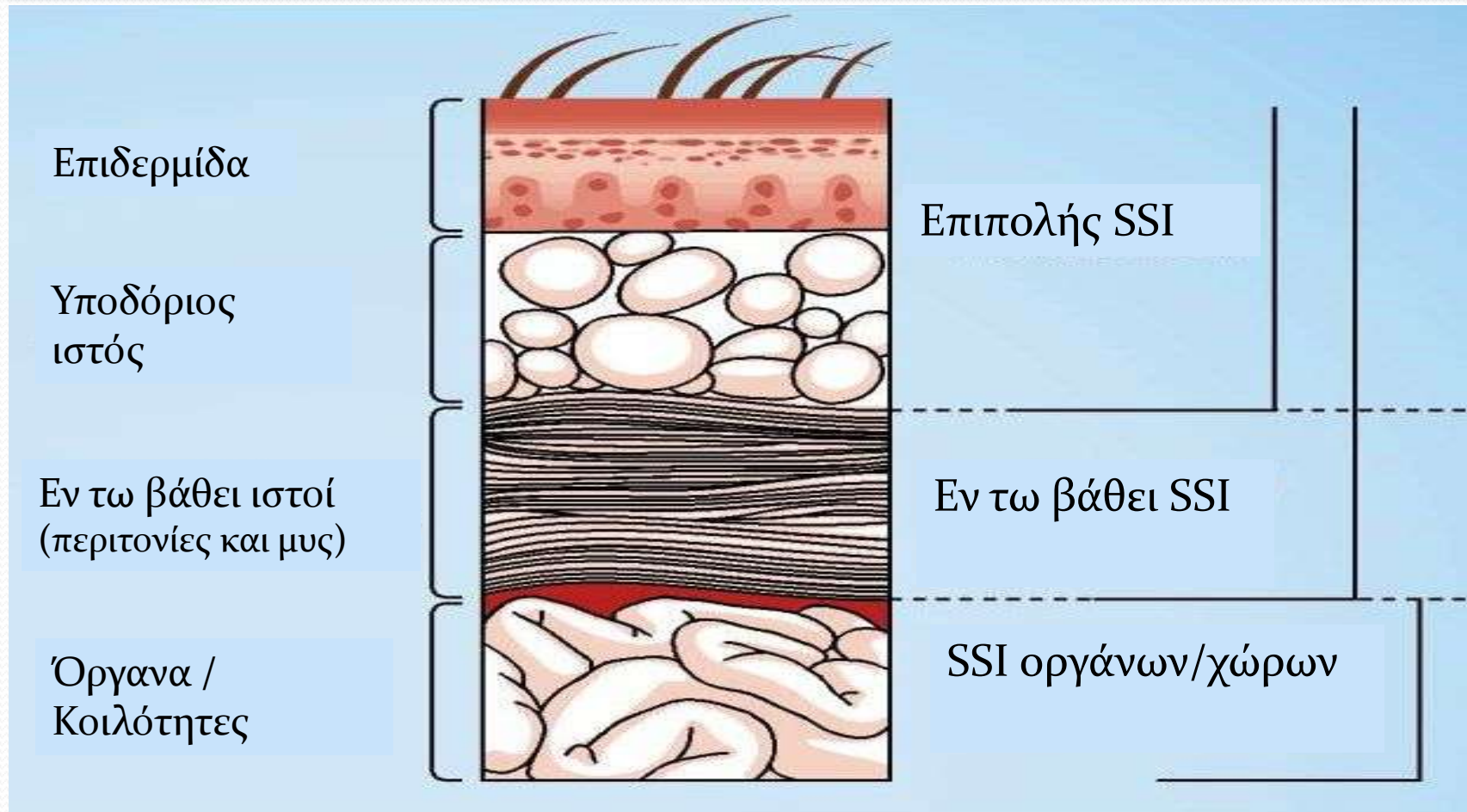
- Είναι να μειώσει τα ποσοστά λοίμωξης του χειρουργικού πεδίου (SSI = Surgical Site Infection)

Τι είναι SSI

- Ορίζεται η λοίμωξη του χειρουργικού πεδίου που συμβαίνει μέσα σε 30 ημέρες μετά από την επέμβαση (ή σε 1 έτος εφόσον χρησιμοποιήθηκε προσθετικό υλικό) και διακρίνεται:

Ταξινόμηση SSI

Επιδημιολογία SSI

- 2^η αιτία νοσοκομειακών λοιμώξεων
- Οι συχνότερες λοιμώξεις του χειρουργικού ασθενούς (38%)
- ↑ κίνδυνος (60%) για ΜΕΘ
- Παράταση νοσηλείας κατά 7-12 ημέρες
- Επιπλέον κόστος ~ 5000 US \$ / ασθενή
- Αύξηση της συνολικής θνητότητας των χειρουργικών ασθενών

Καθορισμός κινδύνου για SSI

1. ASA score
2. Ταξινόμηση χειρουργικού τραύματος
3. Διάρκεια επέμβασης
4. Χαρακτηριστικά επέμβασης
5. Χαρακτηριστικά ασθενή

1^{ος} παράγοντας κινδύνου: ASA score 3,4,5

ASA score	Φυσική κατάσταση
1	Υγιής
2	Ήπια συστηματική νόσος
3	Σοβαρή συστηματική νόσος
4	Βαριά συστηματική νόσος
5	Ετοιμοθάνατος

2^{ος} παράγοντας κινδύνου: τάξη χειρουργικού τραύματος

Τάξη χειρουργικού τραύματος	Ορισμός	Κίνδυνος λοίμωξης
Καθαρά	<i>Μη μολυσμένο χειρουργικό τραύμα</i>	< 2 %
Καθαρά – Δυνητικά μολυσμένα	<i>Χειρουργικό τραύμα όπου η αναπνευστική, πεπτική ή ουρογεννητική οδός έχει διανοιχτεί</i>	< 10 %
Μολυσμένα	<i>Ανοιχτά, φρέσκα ,τραύματα</i>	~ 20 %
Ρυπαρά	<i>Παλιά τραύματα</i>	~ 40 %

3^{ος} παράγοντας κινδύνου: διάρκεια της επέμβασης

↑ η διάρκεια της επέμβασης

↑ ο κίνδυνος για SSI

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΣΘΕΝΗ/ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

ΑΣΘΕΝΗΣ

ΕΠΕΜΒΑΣΗ

1. Μεγάλη ηλικία	1. Αντισηψία δέρματος
2. Υποσιτισμός	2. Προεγχειρητικό λουτρό
3. Παχυσαρκία	3. Προεγχειρητικό ξύρισμα
4. Σακχαρώδης Διαβήτης	4. Εξαερισμός του χειρουργικού θαλάμου
5. Κάπνισμα	5. Ανεπαρκής αποστείρωση εργαλείων
6. Ταυτόχρονες λοιμώξεις	6. Ξένα σώματα στο χειρουργικό πεδίο
7. Αποικισμός βακτηρίων	7. Χειρουργικές παροχετεύσεις
8. Ανοσοκαταστολή	8. Χειρουργική τεχνική
9. Παρατεταμένη προεγχειρητική νοσηλεία	9. Έκταση χειρουργικού καθαρισμού
	10. Μετάγγιση παραγώγων αίματος
	11. Χημειοπροφύλαξη

Οφέλη χημειοπροφύλαξης

- Πρόληψη SSI
- Ελάττωση μετεγχειρητικής νοσηρότητας/θνητότητας
- Ελάττωση διάρκειας νοσηλείας
- Μείωση κόστους νοσηλείας

Υπάρχουν όμως και ΚΙΝΔΥΝΟΙ

1. Αλλεργία στα αντιβιοτικά (κυρίως β-λακταμικά)
2. Αναφυλακτικό shock
3. Διάρροια σχετιζόμενη με *Clostridium difficile*
4. Αντοχή παθογόνων στα αντιβιοτικά
5. Φορείς πολυανθεκτικών παθογόνων

Πότε ξεκινάμε τη χημειοπροφύλαξη;

- Έναρξη χορήγησης $\leq 30-60$ min πριν από τη διατομή του δέρματος
- Εξαίρεση: φθοριοκινολόνες και βανκομυκίνη (1-2 ώρες πριν από την επέμβαση)

Τι δόση χορηγούμε;

- Μία θεραπευτική δόση αντιβίωσης είναι επαρκής
- Εξαίρεση αποτελούν οι παχύσαρκοι ασθενείς

Για πόσο χρονικό διάστημα;

- Μία δόση ενός αντιμικροβιακού με μεγάλο χρόνο ημιζωής είναι συνήθως επαρκής

Song et al. 1998, Velmahos et al. 2002, Mui et al. 2005

- Μέγιστη χορήγηση έως 24 ώρες

Χρειάζεται επανάληψη της δόσης;

- Εάν η διάρκεια της επέμβασης ξεπερνά 2 χρόνους ημιζωής του αντιβιοτικού ή εάν διαρκεί > 3 ώρες

Bratzler and Houck, *The American Journal of Surgery*, 2005

- Σε περίπτωση μεγάλης διεγχειρητικής απώλειας αίματος ($>1,500$ ml) επιπρόσθετη δόση χημειοπροφύλαξης πρέπει να χορηγηθεί μετά την αναπλήρωση των υγρών

Levy et al. 1990, Wollinsky et al. 1996, Dehne et al. 2001

- Το ίδιο ισχύει και για τα παιδιά (απώλεια αίματος $> 25\text{ml/kg}$)

Οδός χορήγησης;

- Κύρια οδός η ενδοφλέβια (i.v.)
- Χορήγηση από το στόμα (per os)
- Τοπική χορήγηση

Ποιο αντιβιοτικό επιλέγουμε;

- Στενού φάσματος
- Χαμηλού κόστους
- Να καλύπτει τα αναμενόμενα παθογόνα μικρόβια για το σημείο της επέμβασης
- Να λαμβάνει υπόψη την τοπική αντίσταση των αντιβιοτικών
- Ιστορικό αλλεργίας του ασθενή

Αλλά κυρίως...

- Η επιλογή του αντιβιοτικού πρέπει να βασίζεται σε *έγκυρα επιστημονικά δεδομένα*

Επίπεδα τεκμηρίωσης (Levels of evidence)

1A	Υψηλής ποιότητας μετανάλυση ή συστηματική ανασκόπηση
1B	Καλής ποιότητας μετανάλυση ή RCTs
2A	Συστηματική ανασκόπηση από cohort ή μελέτες ασθενών μαρτύρων
2B	RCTs χειρότερης ποιότητας ή cohort ή case control μελέτες
2C	Μελέτες αποτελεσματικότητας, περιγραφικές μελέτες
3	Cohort ή case control μελέτες χειρότερης ποιότητας
4	Γνώμη ειδικού, ευρέως αποδεκτές θεραπείες

Βαθμός σύστασης (Grades of Recommendations)

A	Υποστηρίζεται από μετανάλυση ή συστηματική ανασκόπηση και / ή από τουλάχιστον 2 RCTs Επίπεδο τεκμηρίωσης 1A, 1B
B	Υποστηρίζεται από καλή μελέτη cohort και / ή case control μελέτες Επίπεδο τεκμηρίωσης 2A, 2B
C	Υποστηρίζεται από σειρές περιστατικών, μελέτες cohort χειρότερης ποιότητας και / ή έρευνα αποτελεσματικότητας Επίπεδο τεκμηρίωσης 2C, 3
D	Γνώμη ειδικού, επιτροπή συναίνεσης Επίπεδο τεκμηρίωσης 4

ΟΙΣΟΦΑΓΟΣ

<i>ΕΠΕΜΒΑΣΗ</i>	<i>ΣΥΣΤΑΣΗ</i>	<i>ΧΗΜΕΙΟΠΡΟΦΥΛΑΞΗ</i>	<i>ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ</i>	<i>Επίπεδο τεκμηρίωσης</i>	
Εγχείρηση οισοφάγου	Α	Συνιστάται	- Κεφαζολίνη 1-2 g κατά την εισαγωγή στην αναισθησία	<p>Διάνοιξη αυλού -Κεφουροξίμη 1.5g IV+ Μετρονιδαζόλη 1g IV κατά την εισαγωγή στην αναισθησία -Συνέχιση για 72 h</p> <p>Χωρίς διάνοιξη αυλού -CFX 1,5g IV κατά την εισαγωγή στην αναισθησία -Συνέχιση για 48 h</p>	1B
			<p>Αλλεργία σε β-λακταμικά -Γενταμυκίνη IV 4mg/kg + Μετρονιδαζόλη IV 500mg</p>	4	

ΣΤΟΜΑΧΟΣ - ΔΩΔΕΚΑΔΑΚΤΥΛΟ – ΛΕΠΤΟ ΕΝΤΕΡΟ

<i>ΕΠΕΜΒΑΣΗ</i>	<i>ΣΥΣΤΑΣΗ</i>	<i>ΧΗΜΕΙΟΠΡΟΦΥΛΑΞΗ</i>	<i>ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ</i>	<i>Επίπεδο τεκμηρίωσης</i>	
Εγχείρηση στομάχου και δωδεκαδακτύλου	A	Συνιστάται	- Κεφαζολίνη 1-2g IV κατά την εισαγωγή στην αναισθησία	-Τικαρκιλλίνη -Αμοξυκιλλίνη/κλαβουλανικό -Μεζλοκιλλίνη -Σιπροφλοξασίνη	1B
			Αλλεργία σε β-λακταμικά -Γενταμυκίνη IV 4mg/kg + Μετρονιδαζόλη IV 500mg	4	
Λεπτό έντερο	D	Συνιστάται	-Κεφαζολίνη 1-2g IV κατά την εισαγωγή στην αναισθησία		4
			-Τελικός ειλεός/απόφραξη: + μετρονιδαζόλη 500 mg IV	Αλλεργία σε β-λακταμικά -Γενταμυκίνη IV 4mg/kg + Μετρονιδαζόλη IV 500mg	4

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΒΑΡΙΪΑΤΡΙΚΗΣ

ΕΠΕΜΒΑΣΗ	ΣΥΣΤΑΣΗ	ΧΗΜΕΙΟΠΡΟΦΥΛΑΞΗ	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ	Επίπεδο τεκμηρίωσης
-Γαστρικός δακτύλιος (LAGB) -Κάθετη γαστροπλαστική (VBG) -Ανοικτή ή λαπαροσκοπική Roux-en-Y γαστρική παράκαμψη (RYGB) -Χολοπαγκρεατική παράκαμψη	C Συνιστάται	12δάκτυλο και άνωθεν αυτού -Κεφαζολίνη 2 g IV κατά την εισαγωγή στην αναισθησία Κάτωθεν του 12δακτύλου -Κεφαζολίνη 2 g IV + μετρονιδαζόλη 1 g IV ή -Κεφοξιτίνη 2 g ή -Κεφοτετάνη 2 g	-Αμπικιλλίνη/σουλμπακτάμη -Τιγκεκυκλίνη -Κεφταζιντίμη -Κεφεπίμη -Καρβαπενέμες -Πιπερακιλλίνη/ταζομπακτάμη -Τικαρκιλλίνη/κλαβουλανικό Αλλεργία σε β-λακταμικά -κλινδαμυκίνη + σιπροφλοξασίνη ή αμινογλυκοσίδη -λεβοφλοξασίνη Όταν εμπλέκεται ο ειλεός -λεβοφλοξασίνη + μετρονιδαζόλη -μοξιφλοξασίνη -άζτρεονάμη	3
				4

ΧΟΛΗΦΟΡΑ

<i>ΕΠΕΜΒΑΣΗ</i>	<i>ΣΥΣΤΑΣΗ</i>	<i>ΧΗΜΕΙΟΠΡΟΦΥΛΑΞΗ</i>	<i>ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ</i>	<i>Επίπεδο τεκμηρίωσης</i>
Εγχείρηση χοληδόχου πόρου	A Συνιστάται	-Κεφαζολίνη 1g IV (κατά την εισαγωγή στην αναισθησία)	-κεφαλοσπορίνη 1 ^{ης} ,2 ^{ης} ,3 ^{ης} γενιάς -αμπικιλλίνη + γενταμυκίνη -πιπερακιλλίνη -αμοξυκιλλίνη/κλαβουλανικό -σιπροφλοξασίνη	1A
Ανοικτή εγχείρηση χοληδόχου κύστης	A Συνιστάται	-Κεφαζολίνη 1g IV (κατά την εισαγωγή στην αναισθησία)		1A
Λαπαροσκοπική ή εγχείρηση χοληδόχου κύστης	A <u>Δεν</u> συνιστάται χημειοπροφύλαξη (μόνο σε ασθενείς υψηλού κινδύνου)*			1A

*Υψηλός κίνδυνος: ηλικία > 70 ετών, διεγχειρητική χολαγγειογραφία, διάρροια χολής, μετατροπή σε λαπαροτομία, οξεία χολοκυστίτιδα/παγκρεατίτιδα, χοληδοχολιθίαση, ίκτερος, κύηση, ανοσοκαταστολή, εισαγωγή προσθετικών υλικών (Βαθμός σύστασης D)

ΗΠΑΡ - ΠΑΓΚΡΕΑΣ - ΣΠΛΗΝΑΣ

<i>ΕΠΕΜΒΑΣΗ</i>	<i>ΣΥΣΤΑΣΗ</i>		<i>ΧΗΜΕΙΟΠΡΟΦΥΛΑΞΗ</i>	<i>ΑΛΛΕΡΓΙΑ ΣΕ Β-ΛΑΚΤΑΜΙΚΑ</i>	<i>Επίπεδο τεκμηρίωσης</i>
Εγχείρηση παγκρέατος	B	Συνιστάται	Κεφαζολίνη 1g IV (κατά την εισαγωγή στην αναισθησία)	-Γενταμυκίνη IV 4mg/kg + Μετρονιδαζόλη IV 500mg (Επίπεδο τεκμηρίωσης 4)	2B
Εγχείρηση ήπατος	B	Συνιστάται	Κεφαζολίνη 1g IV (κατά την εισαγωγή στην αναισθησία)		2B
Εγχείρηση σπληνός (λαπαροσκοπικά ή ανοικτά)	D	<u>Δεν</u> συνιστάται χημειοπροφύλαξη*			4
Τραυματική σπληνεκτομή	D	Συνιστάται	Κεφοξιτίνη 1-2 g IV (έως 24 ώρες)		4

* Ανοσοκαταστολή: Σύσταση για 1 g κεφαζολίνης IV (βαθμός σύστασης D)

ΚΑΤΩΤΕΡΟ ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

<i>ΕΠΕΜΒΑΣΗ</i>	<i>ΣΥΣΤΑΣΗ</i>	<i>ΧΗΜΕΙΟΠΡΟΦΥΛΑΞΗ</i>	<i>ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ</i>	<i>Επίπεδο τεκμηρίωσης</i>
Σκωληκοειδεκτομή	A Σαφής σύσταση για χημειοπροφύλαξη	-Κεφοξιτίνη ή κεφοτετάνη 1-2 g IV κατά την εισαγωγή στην αναισθησία	-κεφαζολίνη 1-2 gr + μετρονιδαζόλη 500 mg IV - αμπικιλλίνη/σουμπακτάμ 3 gr IV	1A
			<i>Αλλεργία σε β-λακταμικά</i> -κλινδαμυκίνη + γενταμυκίνη ή σιπροφλοξασίνη ή λεβοφλοξασίνη ή αζτρεονάμη	4

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΗΛΗΣ ΠΡΟΣΘΙΟΥ ΚΟΙΛΙΑΚΟΥ ΤΟΙΧΩΜΑΤΟΣ

<i>ΕΠΕΜΒΑΣΗ</i>	<i>ΣΥΣΤΑΣΗ</i>		<i>ΧΗΜΕΙΟΠΡΟΦΥΛΑΞΗ</i>	<i>ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ</i>	<i>Επίπεδο τεκμηρίωσης</i>
Λαπαροσκοπικές επεμβάσεις (με ή χωρίς πλέγμα)	B	<u>Δεν</u> συνιστάται			2B
Ανοικτή αποκατάσταση κήλης χωρίς πλέγμα (herniorraphy)	A	<u>Δεν</u> συνιστάται			1A
Ανοικτή αποκατάσταση κήλης με πλέγμα (hernioplasty)	A	<u>Δεν</u> συνιστάται χημειοπροφύλαξη σε ασθενείς χαμηλού κινδύνου			1B
Υψηλός κίνδυνος: υποτροπή, μεγάλη ηλικία, ανοσοκαταστολή, μεγάλη διάρκεια επέμβασης, τοποθέτηση παροχετεύσεων	C	Συνιστάται χημειοπροφύλαξη	-Κεφαλοσπορίνη 1 ^{ης} ή 2 ^{ης} γενιάς κατά την εισαγωγή στην αναισθησία	Αμοξυκιλλίνη/κλαβουλανικό Αμπικιλλίνη/σουλμπακτάμη	3

Χημειοπροφύλαξη στα παιδιά

- Αφορά ηλικίες από 0 έως 16 ετών
- Δεν υπάρχει διαφορά στην επιλογή χημειοπροφύλαξης
- Ισχύουν οι συστάσεις των ενηλίκων (στις περισσότερες περιπτώσεις)

Βασικές αρχές χειρουργικής

- Σεβασμός των ιστών
- Επιμελής αιμόσταση
- Αντισηψία

Διότι....

Τα αντιβιοτικά δεν αποτελούν υποκατάστατο της
καλής χειρουργικής τεχνικής

Ευχαριστώ για την
προσοχή σας